

AB Komisyonu 2020 Türkiye Raporu

6 Ekim 2020

AB Komisyonu Türkiye Raporu'nun özet bölümü aşağıda yer almaktadır.

AB Komisyonu'nun resmi değerlendirmeleridir; gayriresmi taslak çeviridir.

[AB Komisyonu 2020 Türkiye Raporuna erişim için](#)

Rapor Özeti

- Türkiye Avrupa Birliği için anahtar ortak olmaya devam etmektedir. Türkiye AB'ye 1964 yılından beri Ortalık Anlaşması ile bağlıdır ve 1995 yılında Gümrük Birliği kurulmuştur. AB Konseyi Türkiye'nin AB'ye aday ülke statüsünü Aralık 1999'da kabul etmiş, AB'ye katılım müzakereleri Ekim 2005'te başlatılmıştır.
- Katılım müzakereleri sürecinde 16 başlık müzakerelere açılmış, 1 başlık geçici olarak kapanmıştır.
- Haziran 2019 tarihli AB Genel İşler Konseyi kararları ile AB Konseyi'nin Haziran 2018 tutumu tekrar edilmiş ve mevcut şartlar altında katılım müzakerelerinde açılması düşünülen yeni müzakere başlığı bulunmadığı ve Gümrük Birliği'nin güncellenmesi yönünde çalışmaların öngörülmediği not edilmiştir.
- Türkiye AB üyelik sürecine bağlılığını yinelemiştir ancak, destekleyici tedbir ve reform çalışmaları gerçekleştirilmemiştir. Pek çok alandaki gerileme ile birlikte AB'nin demokrasi, hukukun üstünlüğü, temel hak ve özgürlükler ve yargının bağımsızlığında geriye gidiş olduğuna yönelik ciddi endişeleri ele alınmamıştır.
- Bakanlıklar arası Reform Eylem Grubu 9 Mayıs 2019 tarihli son toplantısından sonra tekrar toplanmamıştır.
- Suriye ve Libya'daki gelişmeler nedeniyle AB ile ilişkilerde kötüye gidiş meydana gelmiştir.
- Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de "bir yetkiye sahip olmaksızın yürüttüğü" sondaj faaliyetleri ışığında Temmuz 2019 tarihinde AB Konseyi Türkiye ile Kapsamlı Hava Taşımacılığı Anlaşması müzakerelerini askıya almayı, AB-Türkiye Ortaklık Konseyi ve aynı zamanda AB-Türkiye Üst Düzey Diyalog toplantılarını gerçekleştirilmemesi, AB Komisyonu'nun Türkiye'ye 2020 için katılım öncesi yardımı (IPA) azaltma önerisinin onayını ve özellikle devlet destekli kredilerle ilgili olarak Avrupa Yatırım Bankası'nı Türkiye'deki kredi faaliyetlerini gözden geçirmeye davet etmeyi kararlaştırmıştır.
- AB ayrıca, Kasım 2019'da Türkiye'ye yönelik hedefli tedbirler için bir çerçeve kabul etmiş ve Şubat 2020'de bu yaptırımlar çerçevesi altındaki listeye iki kişiyi eklemeye karar vermiştir. 1 Ekim 2020'de AB Konseyi, Yunanistan ve G.Kıbrıs'a yönelik "hukuka uymayan" faaliyetlerin durdurulması yönünde yapıcı çabaların sürdürülmesinin sağlanması halinde AB-Türkiye'ye ilişkin "pozitif gündem" başlatmayı kararlaştırmıştır.

AB Komisyonu'nun resmi değerlendirmeleridir; gayriresmi taslak çeviridir.

- Doğu Akdeniz'de istikrarlı ve güvenli bir ortam ve Türkiye ile işbirliğine dayalı ve karşılıklı yarar sağlayan bir ilişki geliştirilmesinde AB'nin stratejik çıkarı bulunmaktadır.
- AB Konseyi ayrıca, uluslararası hukuku ihlal eden “tek taraflı eylem veya provokasyonların” yenilenmesi durumunda, üye ülkeler ile birlikte AB çıkarlarını savunmak için eldeki tüm araç ve seçeneklerin kullanılacağını açıklamıştır.
- Türkiye Suriye'den 3,6 milyon ve farklı ülkelere yaklaşık 370 bin kayıtlı sığınmacıya benzeri görülmemiş bir şekilde insani yardım ve destek sağlamaya devam etmektedir. Bu veriler ile Türkiye dünyada en yüksek sayıda sığınmacı topluluğuna ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye ve AB, Türkiye'deki Sığınmacılar için AB Fonu kapsamında yapıcı işbirliğini sürdürmektedir. 2019 sonu itibarıyla Sığınmacılar için AB Fonu'nun tam operasyonel bütçesi taahhüt edilmiştir. Bu kapsamdaki toplam 6 milyar € tutarındaki mali desteğin 5,1 milyar €'luk bölümü sözleşmeye bağlanmış ve bunun 3,8 milyar €'luk bölümü aktarılmıştır.
- Sığınmacılar ve göç yönetimi konusunda Mart 2016'da üzerinde anlaşma sağlanan AB-Türkiye Bildirisi'nin uygulaması somut sonuçlar üretmeye devam etmiştir ve taraflar etkili uygulamaya bağlılığını sürdürmüştür.
- Türkiye Mart 2020'nin başlarında, göçmen ve sığınmacıların Yunanistan üzerinden Avrupa'ya doğru kara yolunu kullanmalarını “etkin bir şekilde teşvik etmiştir”. Mart ayı sonunda Türk yetkililer COVID-19 salgını nedeniyle göçmen ve sığınmacıların Yunanistan ile olan sınır bölgesinden uzaklaşması için ulaşım düzenlemelerini yapmış ve Yunanistan ile Bulgaristan sınırlarını ticari trafik dışındaki geçişlere kapatmıştır.
- Türkiye ayrıca Mart 2016 AB-Türkiye Bildirisi'nin yerini alacak yeni bir anlaşma çağrısında bulunmuştur. AB Komisyonu ve AB Konseyi Başkanlarının 9 Mart 2020 tarihinde Cumhurbaşkanı ile görüşmesinin ardından her iki taraf da AB-Türkiye Bildirisi'nin uygulanmasını değerlendirmek için bir süreç başlatmıştır.
- Sığınmacıların temel ihtiyaç ve eğitime erişimini sağlamak üzere hazırlanan 2016-2019 Sığınmacılar için AB Fonu kapsamında finanse edilen başlıca projelerin sürdürülmesini sağlamak üzere AB ek olarak 2020 bütçesinden 485 milyon Euro ayırmayı kararlaştırmıştır.
- 2020'nin ilk yarısında COVID-19 pandemisinin yıkıcı etkisi belirleyici olmuştur. AB Türkiye'nin COVID-19 müdahalesini desteklemek için 83 milyon € değerindeki AB fonlarını, özellikle en savunmasız sığınmacıları desteklemek için yeniden yönlendirmiş ve bazı Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) programları için uygulama süresini uzatmayı kabul etmiştir.
- Türkiye'deki Sığınmacılar için AB Fonu bağlamında, AB Komisyonu toplumda en savunmasız konumda yer alan sığınmacılar için ivedilikle farkındalık artırma faaliyetleri başlatmıştır. Söz konusu fon kapsamında ulusal COVID-19 müdahalesini desteklemek amacıyla tasarrufları ve acil durum desteğini harekete geçirmek için Türk Hükümeti ile bir anlaşmaya varılmıştır. Bu destek devam edecektir.
- Türkiye 4 Mayıs'ta düzenlenen COVID-19 Küresel Yanıt Zirvesi'nde aşı araştırmalarını desteklemeye yönelik 75 milyon € katkı taahhüt etmiştir.

AB Komisyonu'nun resmi değerlendirmeleridir; gayriresmi taslak çeviridir.

- COVID-19 pandemisine yanıt olarak Türkiye Mart ayında 100 milyar TL (\$15,4 milyar,% 2,2 GSYİH) değerinde Ekonomik İstikrar Kalkanı paketi açıklamıştır. Bu desteğin dörtte biri KOBİ'ler ve şirketlerin likidite ihtiyacını karşılamak için kredi garanti fonunun limitinin iki kat artırılıp, 50 milyar TL değerine çıkarılmasına ayrılmıştır. Söz konusu paket kapsamındaki diğer bir dizi küçük ölçekli tedbirler arasında kamu bankaları tarafından verilen kredilerin geri ödeme koşullarının ertelenmesi yer almaktadır. KOBİ desteğinin kapsamı hizmetler sektörü ile esnaf ve zanaatkarları kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Kişisel koruyucu ekipman ve dezenfektan üretim kapasitesine sahip şirketler için yeni bir destek programı oluşturulmuştur.
- COVID-19 pandemisinin sosyal etkilerini hafifletmek için Hükümet bazı kısa vadeli önlemler almıştır. Çalışanlara yönelik kısa vadeli çalışma yardımları için uygunluk kriterlerini ve ücretsiz izin alma kurallarını kolaylaştırmıştır. İşverenlerin sosyal güvenlik prim yükümlülükleri 6 ay ertelenmiştir ve işverenler 2020 yılı sonuna kadar asgari ücret düzeyinde ödediği her işçinin ücretine aylık 75 TL destek almaktadır. Düzenli sosyal yardım alan 2,1 milyon hane dahil olmak üzere Nisan ayında 4,4 milyon haneye 1.000 TL değerinde bir kereye mahsus olarak ödeme yapılmıştır. İhtiyaç sahibi ailelere daha fazla destek sağlamak için bir Ulusal Dayanışma Fonu oluşturulmuştur. Pandeminin kayıt dışı çalışanlar başta olmak üzere istihdam üzerindeki etkisi ışığında, tedbirler sınırlı kalmıştır.
- AB Komisyonu hukukun üstünlüğü, demokratik standartlar ve insan haklarına saygı için COVID-19 salgını bağlamında alınan acil durum tedbirlerinin orantılı ve belli bir süreyle sınırlı olmasını tavsiye etmiştir.
- **Siyasi kriterlere ilişkin olarak**, Temmuz 2018'de olağanüstü halin kaldırılmasına rağmen, iki yıllık olağanüstü halin olumsuz etkileri demokrasi ve temel hakları önemli ölçüde etkilemeye devam etmiştir. Devlet makamlarına olağanüstü yetkiler veren ve olağanüstü hâl kuralının çeşitli kısıtlayıcı unsurlarını muhafaza eden belirli hükümler yasaya entegre edilmiştir.
- Türkiye Avrupa Konseyi ve organlarının kilit öneme sahip tavsiyelerini henüz yerine getirmemiştir. Görevi kötüye kullanma iddialarının şeffaf yöntemlerle ve münferiden ele alınması gerekmektedir. Cezai sorumluluğun şahsiliği ancak kuvvetler ayrılığı, yargının tam bağımsızlığı, adil yargılama hakkı ve yasal süreçlere tam uyum ile tesis edilebilir.
- Anayasa mimarisi yürütme, yasama ve yargı arasında sağlam ve etkili bir kuvvetler ayrılığı sağlamaksızın yetkileri Cumhurbaşkanlığı düzeyinde merkezileştirmeye devam etmiştir. Etkili bir denge ve denetleme mekanizmasının yokluğunda, yürütme organının demokratik hesap verebilirliği seçimlerle sınırlı kalmaktadır.
- Bu koşullar altında demokratik standartlara, hukukun üstünlüğüne ve temel özgürlüklere saygı alanlarında ciddi gerileme devam etmiştir.
- Siyasi kutuplaşma, yapıcı parlamenter diyalogu engellemeye devam etmiştir. Yürütmenin Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından denetimi zayıf kalmıştır. Cumhurbaşkanlığı sistemi altında birçok düzenleyici kamu kurumu ve Merkez Bankası, bağımsızlıklarını zayıflatan bir şekilde doğrudan Cumhurbaşkanlığı'na bağlanmıştır.

AB Komisyonu'nun resmi değerlendirmeleridir; gayriresmi taslak çeviridir.

- Muhalefet adayı 23 Haziran 2019'da İstanbul'da büyükşehir belediye başkanlığına ilişkin yenilenen seçimleri kazanmıştır. Seçimler profesyonelce düzenlenmiş olmakla birlikte, demokratik basın açısından çoğulculuğun sınırlı düzeyde kaldığı ve tüm siyasi parti ve adayların nesnel olarak her bakımdan adil olmadığı koşullar altında gerçekleşmiştir. Türkiye seçim ortamını daha geniş anlamıyla iyileştirmek, tüm adaylar için adil bir rekabet ortamı sağlamak ve seçim sürecinin bütünlüğünü korumak yönünde adımlar atmalıdır. Venedik Komisyonu tavsiyelerinin uygulanması bu bakımdan çok önemlidir.
- Güvenlik koşulları iyileşmiş olmasına karşın **Güneydoğu'daki duruma** ilişkin güçlükler devam etmektedir.
- Güneydoğu'da demokratik olarak seçilmiş 47 HDP'li belediye başkanının merkezi olarak atanan kayyumlarla değiştirilmesi, 31 Mart 2019 yerel seçimlerinin demokratik süreçler açısından sonuçlarının sorgulanmasına yol açmıştır.
- AB'nin terörle ilintili bireyler, örgütler ve kuruluşlar listesinde bulunan PKK'nın devam etmekte olan terör eylemlerine karşı Hükümet, güvenlik operasyonlarını sürdürmüştür. Terörle mücadele devletin meşru hakkı olmakla birlikte, terörle mücadelenin hukukun üstünlüğü, insan hakları ve temel özgürlüklerle uyum içerisinde sürdürülmesi de devletin sorumluluğundadır. Terörle mücadele tedbirleri orantılı olmalıdır.
- Bazı yeniden yapılanma çalışmalarına rağmen yerinden edilmiş kişilerin henüz sayıca çok azının zararları tazmin edilmiştir.
- Barışçıl ve sürdürülebilir çözüm için gerekli olan inandırıcı bir siyasi sürecin yeniden başlamasına yönelik belirgin bir gelişme olmamıştır.
- **Sivil toplum** devamlı baskı ile karşı karşıya kalmış ve özgür çalışma alanları daralmaya devam etmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin serbest bırakılmasını talep eden kararına rağmen Gezi davası ve Osman Kavala'nın tutukluluğunun devam etmesi caydırıcı bir etki yaratmıştır. Ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları (STK'lar) için idari zorluklar sivil toplum faaliyetlerine zarar vermeye devam etmiştir. Sivil toplum kuruluşları yaşamaya ilişkin gerçek istişare süreçlerinin dışında bırakılmaktadır.
- Güvenlik ve istihbarat sektörünü yöneten yasal ve kurumsal çerçeve değişmemiştir ve güvenlik güçlerinin sivil gözetimi başkanlık sistemi altında güçlendirilmiştir.
- **Kamu idaresi reformu** alanında Türkiye'nin hazırlığı orta düzeyde bulunmaktadır ve bu dönem içinde bir gerileme yaşanmıştır. 2018'de Cumhurbaşkanlığı yönetim sistemine geçişin ardından kamu yönetimi ve kamu hizmetindeki büyük çaplı yeniden yapılandırmanın devam etmesi, merkezi kamu kurumları arasındaki politika eşgüdümünün güçlü kalmasına rağmen insan kaynakları yönetimi, idarenin hesap verebilirliği ve politikalar oluşturulması alanlarını olumsuz etkilemiştir. Kamu hizmeti sistemindeki değişiklikler yönetimin siyasileşmesini artırmıştır. Kapsamlı bir kamu yönetimi reform stratejisi ve kapsamlı bir kamu mali yönetimi reform programı geliştirmek için hiçbir adım atılmamıştır. Olağanüstü hâl sırasında gerçekleşen geniş çaplı işten çıkarmalar için etkili bir çözüm yolu sağlanmasına hâlâ ihtiyaç bulunmaktadır.

AB Komisyonu'nun resmi değerlendirmeleridir; gayriresmi taslak çeviridir.

- Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu'nun ne derece etkili bir yargı yolu oluşturduğuna dair soru işaretleri bulunmaktadır.
- Türkiye'de **yargı sisteminin** AB'ye uyum hazırlık düzeyi başlangıç aşamasındadır ve önemli ölçüde geriye gidiş gözlenmektedir. Özellikle yargının sistematik bir biçimde bağımsızlıktan yoksunluğuna ilişkin endişeler devam etmektedir. Mayıs 2019 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından açıklanan 2019-2023 yargı reform stratejisi yargının bağımsızlığına yönelik kilit öneme sahip eksikliklerin ele alınması açısından yetersiz kalmaktadır. Venedik Komisyonu ve AB Komisyonu'nun yıllık ülke raporlarında tespit edilen endişeleri ele almaya ilişkin hiçbir önlem açıklanmamıştır.
- Usule uygunluğu gözetilmeden gerçekleşen işten çıkarmaların yargı bünyesinde otosansüre ve sindirmeye neden olduğuna dair endişeler mevcuttur. Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) bağımsızlığını güçlendirmek, yapısını ve üyelerinin seçim sürecini değiştirmek üzere herhangi bir önlem alınmamıştır. Hâkim ve savcıların işe alınmasında ve terfilerde nesnel, liyakate dayalı, yeknesak ve önceden belirlenmiş kıstasların eksikliğine ilişkin kaygılar giderilmemiştir. Sulh Ceza Hâkimliği kurumu ile ilgili hiçbir değişiklik yapılmamıştır; kurumun yargı yetkileri ve uygulamaları ile ilgili endişeler sürmektedir.
- **Yolsuzlukla mücadele** alanında AB'ye uyum hazırlıkları başlangıç aşamasındadır ve herhangi bir ilerleme kaydedilmemiştir. Türkiye'nin yolsuzlukla mücadelede önleyici kurumlarının eksikliği devam etmiştir.
- Yasal çerçeve ve kurumsal mimarideki kusurlar, yolsuzluk davalarının soruşturma ve kovuşturma aşamalarında siyasi etkiye izin vermiştir.
- Kamu kurumlarının hesap verebilirliği ve saydamlığı iyileştirilmelidir.
- Yolsuzlukla mücadele stratejisi ve eylem planının olmayışı, yolsuzlukla mücadele için güçlü bir siyasi kararlılık olmadığına işaret etmektedir. Yolsuzluk birçok alanda yaygındır ve ciddi bir sorun olmaya devam etmektedir.
- **Örgütlü suçlarla mücadele** alanında uyum çalışmaları belirli bir seviyeye ulaşmıştır fakat, kaydedilen ilerleme sınırlıdır. 2016-2021 örgütlü suçlarla mücadele ulusal stratejisinin hayata geçirilmesine yönelik 2019-2021 Ulusal Eylem Planı Mayıs 2019'da kabul edilmiştir.
- Europol ile Türkiye arasındaki işbirliği Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe giren Stratejik İşbirliği Anlaşması temeline dayanmaktadır.
- Veri koruma yasası AB standartlarına uygun hale getirilmemiştir. Europol ile müzakereleri süren operasyonel anlaşma gereğince görüşülen Europol ve Türkiye arasında kişisel veri paylaşımı için Türkiye'nin veri koruma yasasının Avrupa standartlarıyla uyumlaşması gerekmektedir.
- Türkiye'nin suç şebekelerinin çökertilmesi ve suçtan kaynaklanan mal varlıklarına el konulmasına ilişkin performansını iyileştirmeye yönelik tedbirler almaya devam etmesi gerekmektedir. Kara para aklamanın önlenmesi ve terörün finansmanı ile mücadeleyi düzenleyen yasal çerçeve iyileştirilmelidir. Türkiye'nin siber suçlara, mal varlıklarına el konulmasına ve tanık korumaya ilişkin mevzuatını iyileştirmesi gerekmektedir. CEPOL ile bir işbirliği anlaşması 2010 yılından beri yürürlüktedir.

AB Komisyonu'nun resmi değerlendirmeleridir; gayriresmi taslak çeviridir.

- **İnsan hakları ve temel haklara** ilişkin gerileme devam etmiştir. Olağanüstü hâl döneminde getirilen tedbirlerin çoğu yürürlükte kalarak, derin ve yıkıcı etkilerini sürdürmüştür. Yasal çerçeve insan hakları ve temel haklar alanında genel güvenceler sağlamakla birlikte, mevzuat ve uygulamanın hâlâ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve AİHM içtihadına uygun hale getirilmesi gerekmektedir.
- Kurumsal bağımsızlığın eksikliği, uzun inceleme prosedürleri, yeterince bireyselleştirilmiş kriterlerin bulunmaması ile uygun savunma araçlarının eksikliği, Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu'nun işten çıkarmalar ile ilgili tazmin başvurularına karşı etkili bir çözüm sunma kabiliyetine ilişkin ciddi şüpheye yol açmaktadır.
- Olağanüstü hâlin kaldırılmasının hemen ardından yürürlüğe konulan mevzuat, gözaltındaki kişileri kötü muameleden koruyan önemli güvenceleri ortadan kaldırarak, kötü muamele suçlarının cezasız kalması riskini de artırmıştır. İnsan hakları ve özgürlüklerin korunmasından sorumlu kamu kurumlarının parçalı yapısı ve bağımsızlıklarının kısıtlı olması söz konusu hakların uygulanmasını sınırlamaktadır. Bağımsız bir yargının olmaması nedeniyle bu durum daha da ağırlaşmaktadır.
- Gazetecilerin, yazarların, avukatların, akademisyenlerin, insan hakları savunucularının ve eleştirel seslerin izlenmesi ve geniş çapta getirilen kısıtlamalar bu özgürlüklerin kullanılmasını olumsuz etkilemekte ve otosansüre yol açmaktadır. İşkence ve kötü muameleye dair güvenilir nitelikteki iddialar bildirilmeye devam etmiştir. COVID-19 salgını bağlamında, yaklaşık 90.000 mahkûmun şartlı tahliyesini öngören tartışmalı bir yasa paketi açıklanmış; Temmuz ayı itibarıyla 65.000 tutuklu serbest bırakılmıştır. Ancak, avukatlar, gazeteciler, politikacılar ve insan hakları savunucuları da dahil olmak üzere terörle ilişkili suçlar iddiasıyla yargılama öncesi tutuklu bulunanlar bu düzenleme dışında tutulmuştur.
- İfade özgürlüğü alanındaki ciddi gerilemeler devam etmiştir.
- Kısıtlayıcı önlemlerin orantısız uygulanması ifade özgürlüğünü ve muhalif seslerin duyulmasını olumsuz yönde etkilemiştir.
- Gazeteciler, insan hakları savunucuları, hukukçular, yazarlar ve sosyal medyaya yönelik cezai davalar ve mahkumiyetler devam etmiştir.
- Wikipedia'ya erişim yasağı Aralık 2019'da kaldırılmıştır ancak, uygun olmayan geniş bir yelpazede gerekçelerle ve bir mahkeme kararı olmaksızın çevrimiçi içeriğin engellenmesi ya da silinmesi işlemleri sürmektedir.
- Tekrar eden yasaklar, barışçı gösterilere orantısız müdahaleler, soruşturmalar, idari para cezaları ve göstericilere 'terörle ilgili faaliyetler' suçlamasıyla yargılamalar nedeniyle toplanma ve örgütlenme özgürlüğü alanında daha fazla gerileme olmuştur.
- Azınlıklara ve en korunmasız gruplara mensup kişilerin haklarının daha iyi korunması gerekmektedir.

AB Komisyonu'nun resmi değerlendirmeleridir; gayriresmi taslak çeviridir.

- Romanlar¹ çok kötü barınma koşullarında, genel olarak temel kamu hizmetlerinden mahrum ve sosyal yardımlara bağlı olarak yaşamaya devam etmektedir. Kentsel dönüşüm projeleri, Romanların yerleşim yerlerini etkilemeye devam etmekte ve tüm aileleri yerlerinden olmaya zorlamaktadır.
- Cinsiyet temelli şiddet, ayrımcılık, azınlıklara yönelik nefret söylemleri, nefret suçu ve LGBTI bireylerin insan haklarına yönelik ihlaller ciddi ölçüde endişe kaynağı olmaya devam etmektedir.
- Türkiye **sığınma ve göç politikası** alanında bir kısım ilerleme kaydetmiştir. Türkiye Mart 2016 tarihli AB-Türkiye Bildirisi'nin uygulanmasına 2019 yılı boyunca bağlı kalmıştır ve Doğu Akdeniz rotası boyunca etkin göç yönetiminin sağlanmasında kilit rol oynamıştır.
- Türkiye tarihte benzeri olmayan insani yardım ve destek sağlamak üzere üstün çabalarını sürdürmüştür. Kayıtlı Suriyeli sığınmacı sayısı 3,6 milyon, diğer ülkelerden gelen sığınmacı sayısı ise 370 bin kişiye ulaşmıştır. Bu verilerle Türkiye dünyada en büyük sığınmacı topluluğuna ev sahipliği yapan ülke durumundadır.
- Bununla birlikte Türkiye Mart 2020'nin başlarında, göçmenleri ve sığınmacıları Yunanistan üzerinden Avrupa'ya kara yolunu kullanmaları için “etkin bir şekilde teşvik etmiştir”. Bu durum, Pazarkule'deki Yunanistan-Türkiye sınır geçiş noktalarından birinde 60.000'e yakın göçmen ve sığınmacının zorlu koşullarda barındığı gayriresmi bir kamp kurulmasına yol açmıştır. Mart ayı sonunda Türk yetkililer COVID-19 salgını nedeniyle göçmen ve sığınmacıların sınır bölgesinden uzaklaşması için ulaşım düzenlemelerini yapmış ve Yunanistan ve Bulgaristan ile olan sınırları ticari trafik dışında kapatmıştır. Bununla birlikte, İçişleri Bakanı bu hareketin Türkiye'nin düzensiz göçmenlerin sınırlarından çıkışına izin verme politikasında bir değişiklik anlamına gelmediğini ve Hükümetin Türkiye'den ayrılmak isteyenleri engelleme niyeti olmadığını belirtmiştir. AB Türkiye'nin topraklarında karşı karşıya kaldığı artan göç yükü ve riskler ile sığınmacılar ev sahipliğine büyük çabalarını kabul etmekle birlikte, Türkiye'nin göç baskısını siyasi amaçlarla kullanmasını şiddetle reddetmiştir. Genel olarak AB-Türkiye Bildirisi'nin kabul edilmesi öncesi döneme kıyasla Türkiye ile Yunanistan arasındaki yasadışı sınır geçişleri hâlâ önemli ölçüde düşük kalmıştır.
- Ülkedeki sığınmacıların uzun süreli varlığı, sosyal gerilimleri önlemeye ilişkin etkili entegrasyon tedbirlerini gerekli kılmaktadır. Yetkililer ülkedeki göçmenler ve sığınmacılar için halk sağlığına erişimi artırmalıdır. 2019 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda kapsamlı bir yasal değişiklik kabul edilmiştir.
- Türkiye, AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması'nı AB'nin tüm üye ülkelerini kapsayacak şekilde uygulamamış ve bu anlaşmanın üçüncü ülke vatandaşlarına ilişkin hükümlerini hâlâ uygulamaya koymamıştır. Vize serbestleştirme konusundaki çalışmaların hızlandırılmasının duyurulmasına rağmen, vize serbestleştirme kriterleri yerine getirilmemiştir. Terörle mücadele yasası ve veri koruma kanunlarında

¹ Kapsayıcı bir terim olan “Roman” ifadesi Avrupa Birliği kurumlarının terminolojisine uygun olarak, sahip oldukları çeşitlilikler inkâr edilmeksizin, farklı gruplara atıfta bulunmak için kullanılmıştır.

AB Komisyonu'nun resmi değerlendirmeleridir; gayriresmi taslak çeviridir.

değişiklik yapılması gerekmektedir. Türkiye'nin vize politikasına ilişkin mevzuatını AB müktesebatı ile daha da uyumlu hale getirmesi gerekmektedir.

- Türkiye'nin dış politikası giderek artan şekilde AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası altındaki öncelikleriyle çelişmektedir.
- Doğu Akdeniz'deki gerginlik, raporlama döneminde Türkiye'nin eylemleri ve G.Kıbrıs'ın "hidrokarbon kaynaklarını kullanma hakkını" sorgulayan açıklamaları sebebiyle daha da artmıştır.
- Türk Silahlı Kuvvetleri'ne mensup güçler bölgenin güvenliğine ciddi bir tehdit oluşturacak şekilde sondaj faaliyetleri sırasında gemilere eşlik etmiştir.
- Türkiye Maraş'ın statüsünü iddialı şekilde sorgulamıştır.
- BM Deniz Hukuku Sözleşmesi de dahil olmak üzere AB müktesebatı ve uluslararası hukuka uygun olarak ikili anlaşmalar yapma ve doğal kaynaklarının araştırılması ve kullanılması dahil olmak üzere, üye ülkelerin egemenlik haklarını AB defalarca vurgulamıştır.
- Türkiye iyi komşuluk ilişkilerine, uluslararası anlaşmalara ve Birleşmiş Milletler Şartı uyarınca ve gerekmesi halinde de Uluslararası Adalet Divanı'na başvurarak anlaşmazlıkların barışçıl çözümüne kesin taahhüt içerisinde olmalıdır.
- AB Konseyi Temmuz 2019'da Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki "hukuka uymayan" sondaj faaliyetleri nedeniyle AB-Türkiye Ortaklık Konseyi ve AB-Türkiye Yüksek Diyalog toplantılarının gerçekleştirilmemesi de dahil bir dizi karar almıştır. AB ayrıca Kasım 2019'da Türkiye'ye karşı hedefli önlemler çerçevesi kabul etmiş ve Şubat 2020'de yaptırımlar listesine iki kişinin eklenmesine karar vermiştir.
- AB Konseyi 1 Ekim 2020'de Yunanistan ve G.Kıbrıs'a yönelik "hukuka uymayan" faaliyetlerin durdurulması için yapıcı çabaların sürdürülmesi durumunda Gümrük Birliği'nin modernizasyonu, ticaretin kolaylaştırılması, kişiler arası temas, Üst Düzey Diyalog ve 2016 AB-Türkiye Bildirisi ile uyumlu şekilde göç alanında işbirliğinin sürdürülmesi konularına özel bir vurgu yapan bir AB-Türkiye pozitif gündemi başlatma kararı almıştır. AB Konseyi ayrıca, "uluslararası hukuku ihlal eden" tek taraflı eylem veya provokasyonların yenilenmesi durumunda AB'nin ve üye ülkelerin çıkarlarının korunması için AB Antlaşması'nın 29. maddesi ve Kurucu Antlaşma'nın 215. maddesi ile uyumlu şekilde mevcut tüm araç ve seçeneklerin kullanılacağını kabul etmiştir.
- Türkiye-AB Ortaklık Antlaşması'na Ek Protokol'ün tam ve ayrımsız olarak uygulama yükümlülüğü hâlâ yerine getirilmemiş olup, G.Kıbrıs Türkiye arasındaki doğrudan taşımacılık bağlantılarındaki kısıtlamalar da dahil olmak üzere, malların serbest dolaşımı önündeki engeller kaldırılmamıştır.
- G. Kıbrıs ile ikili ilişkilerin normalleştirilmesi konusunda ilerleme kaydedilmemiştir.
- Türkiye ve Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti arasında imzalanan Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası söz konusu bölgedeki Yunan adalarının "egemenlik haklarını göz ardı ettiği" için Doğu Akdeniz'de gerilimin artmasına yol açmıştır.

AB Komisyonu'nun resmi değerlendirmeleridir; gayriresmi taslak çeviridir.

- Yunanistan'da yerleşim bölgelerinin üzerinden yapılan uçuşlar gibi Türkiye'nin "kışkırtıcı" eylemlerinde belirgin bir artış meydana gelmiştir.
- Bu gelişmeler ışığında AB Konseyi Aralık 2019'da Yunanistan ve G.Kıbrıs ile Türkiye'nin Doğu Akdeniz ve Ege'deki eylemlerine karşı dayanışmasını açıklamıştır. AB Konseyi Mutabakat Muhtırası'nın üçüncü ülkelerin egemenlik haklarını kısıtladığını, BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne uymadığını ve üçüncü ülkeler için hukuki bir sonuç üretemeyeceğini vurgulamıştır.
- Mayıs 2020'de AB Dışişleri Bakanları Konseyi Doğu Akdeniz'deki sondaj faaliyetlerine ilişkin tutumunu yeniden teyit etmiş ve tek taraflı eylemlerden kaçınılmasının AB ile Türkiye arasındaki diyalogun ilerlemesine olanak tanıyan temel bir unsur olduğunun ve Türkiye'nin 'hukuka uymayan eylemlerinin' AB-Türkiye ilişkileri yelpazesinde ciddi olumsuz etkileri bulunduğu altını çizmiştir. Ekim 2020'de AB Konseyi Türkiye'yi denizcilik alanındaki tüm anlaşmazlıkların çözümü yönünde G.Kıbrıs tarafından yapılan diyalog davetini kabul etmeye çağırmıştır.
- AB Türkiye'nin Suriye'nin kuzeydoğusundaki tek taraflı eylemlerini kınamış ve Türkiye'ye askeri operasyonlarını durdurma, askeri gücünü geri çekme ve uluslararası insancıl hukuka uyma çağrısında bulunmuştur. Birçok AB ülkesi Türkiye'ye silah satışı izinlerini iptal kararı almıştır.
- Şubat 2020'de İdlib'te Türk birliklerine yönelik saldırı sonrasında Bahar Kalkanı operasyonu düzenlenmiştir.
- Türkiye ve Rusya'nın Mart 2020'deki ateşkes kararı Suriye'nin kuzeybatı sınırında istikrarı sağlamış, M4 karayolu boyunca yeni bir koridor açılmış ve Türk ve Rus ortak askeri devriyeleri için çerçeve oluşturulmuştur. Türkiye halen Suriye rejimi tarafından kontrol edilen topraklarda bulunanlar da dahil olmak üzere, askeri gözlem noktalarını yerinde tutarak bölgeye daha fazla takviye göndermiştir.
- Türkiye Libya'daki çatışmaya askeri müdahalesini önemli ölçüde artırarak, sahadaki durumun tersine dönmesine katkıda bulunmuştur.
- **Ekonomik kriterler** ile ilgili olarak; Türkiye ekonomisi iyi derecede gelişmiş durumdadır ancak, raporlama döneminde ilerleme kaydedilmemiştir ve işleyişi konusunda ciddi endişeler devam etmiştir.
- Ekonomi genişleyici politikalar ve net ihracatın güçlü katkısıyla 2018 yaz aylarındaki keskin kur değer kaybından ve bunun sonucunda ortaya çıkan durgunluktan beklenenden daha hızlı bir şekilde toparlanmıştır.
- Zayıf devam eden istihdam piyasası ve kurumsal bilançoların düzeltilmesi gereklilikleri nedeniyle ekonominin toparlanma sürecindeki kırılganlıklar devam etmektedir.
- COVID-19 krizi nedeniyle resmi makamlar pandeminin ekonomiye olan etkilerini azaltmak amacıyla parasal genişleme de dahil olmak üzere bazı önlemler açıklamıştır. Bununla birlikte, bu tedbirler özellikle mali tarafta sınırlı bir politika alanı ve kurumsal zayıflıklar bulunması nedeniyle kısıtlı kalmıştır.
- 2017'den sonra düzelmeye başlayan cari işlemler açığı 2019'un sonundan itibaren artmış ve bu durum ithalata uygulanan vergiler ve tarife dışı engellerin büyük ölçüde artmasına yol açmıştır.

AB Komisyonu'nun resmi değerlendirmeleridir; gayriresmi taslak çeviridir.

- Yüksek dış finansman ihtiyacı Türkiye'yi yatırımcı duyarlılığından kaynaklanan etkilere açık bir hale getirmiş, bu durum pandemi ve jeopolitik riskler ile birlikte daha da artmıştır.
- Enflasyon oranı çok yüksek bir seviyeden inmiş olmasına karşın, hedeflenen seviyenin önemli ölçüde üzerinde seyretmiştir.
- Merkez Bankası Başkanı'nın görevden alınması ve siyasi baskıların sürmesi ile birlikte parasal politikaların inandırıcılığı daha da zayıflamıştır.
- Fiyat rekabetçiliği Lira'nın zayıflamasından yararlanmaya devam etmiş; reel efektif döviz kurunun 2019'da değer kaybetme eğilimi 2020'de daha da hızlanmıştır.
- Hükümet iş dünyası için yasal çerçeveyi daha da iyileştirmiştir ancak, kayıt dışılığın ekonomideki payı geniş olmaya devam etmiştir.
- Devletin fiyat belirleme mekanizmalarına yönelik müdahalesi devam etmiştir. Devlet yardımları uygulama kanunları ile yaptırım ve saydamlığa ilişkin kurumsal düzenlemelerdeki eksiklikler sürmektedir.
- Finans sektöründe istikrar devam etmiş olmakla birlikte özellikle kamu bankalarındaki hızlı kredi büyümesi ve kredi faaliyetini artırmayı amaçlayan çeşitli düzenleyici önlemler nedeniyle kırılganlıklar artmıştır.
- Yüksek seviyede bulunan işsizlik, özellikle kadınlar ve genç nüfusun yüksek işsizlik seviyesi, azalan istihdam ve düşük işgücü hareketliliği ile birleştiğinde kayıt dışı istihdamın yüksek payı, temel endişeler arasında olmaya devam etmektedir.
- AB kaynaklı rekabet baskısı ve piyasa güçleri ile baş edebilme konusunda Türkiye iyi düzeyde hazırlıklıdır ancak, raporlama döneminde sınırlı ilerleme sağlanmıştır.
- Araştırma ve geliştirme alanındaki harcamalarda artış kaydedilmiştir ancak, ulaşılan seviye Hükümet'in hedeflediğinden düşük kalmıştır. Yatırım fazlaları ve yanlış tahsislerde azalma meydana gelmiştir.
- Enerji tedarikinin çeşitlendirilmesinde ilerleme sağlanmış olmakla birlikte, doğal gaz piyasasının serbestleştirilmesi ve rekabetin artırılması yönünde reformların yapılması gerekmektedir.
- Eğitim kalitesi ve eğitime erişim eşitliğine ilişkin ciddi sorunlar devam etmektedir.
- Kadınların kaliteli eğitime ve istihdama erişimine ilişkin güçlükler sürmektedir.
- Yatırım ve ticaret bağlantıları açısından AB piyasası ile ileri derecede bütünleşmiş olmakla birlikte, Türkiye'nin dış ticaretindeki AB payı, Türkiye'nin Gümrük Birliği kapsamındaki yükümlülüklerinden sapmalar meydana gelmesi nedeniyle azalmıştır.
- **Üyelik yükümlülüklerini üstlenebilme kapasitesine** ilişkin olarak Türkiye sınırlı bir hızda ve parçalı bir şekilde olsa da AB müktesebatına uyum sağlamaya devam etmiştir.
- Devlet yardımlarının artması ve şeffaflıktan yoksun olması ile birlikte rekabet politikası, bilgi toplumu ve medya, ekonomi ve para politikası, gümrük birliği, güvenlik ve dış politika alanlarında bir takım kilit hususlarda gerileme örnekleri mevcut olmaya devam etmiştir.

AB Komisyonu'nun resmi değerlendirmeleridir; gayriresmi taslak çeviridir.

- Şirketler hukuku, trans-Avrupa ağırları, bilim ve araştırma alanlarında Türkiye çok ileri düzeydedir; malların serbest dolaşımı, fikri mülkiyet hakları, finansal hizmetler, işletme ve sanayi politikası alanlarında iyi düzeyde hazırlıklıdır.
- Uyuma ilişkin önemli eksiklikler olması nedeniyle kamu alımları konusunda orta derecede hazırlıklı durumdadır.
- Sermayenin serbest dolaşımı, ulaştırma politikası, enerji, vergi, ekonomi ve parasal politikalar, istatistik gibi orta derecede hazırlıklı olunan alanlarda daha fazla uyum çabası gerekmektedir.
- Genel olarak değerlendirildiğinde pek çok alanda daha iddialı ve daha iyi eşgüdümlü politikalar oluşturulmalı ve uygulamaya konulmalıdır.
- AB müktesebatı ile mevzuat uyumu için pek çok alanda kayda değer ilerleme sağlanmasına duyulan ihtiyacın yanı sıra, tüm alanlarda mevzuatın uygulanmasına daha fazla önem verilmesi, düzenleyici makamların bağımsızlığının artırılması ve idari kapasitenin geliştirilmesi gerekmektedir.
